ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΕΙΣΑΓΓΕΛΕΑ
CLAUS GULMANN
της 29ης Οκτωβρίου 1992 *

Κύριε Προεδρε,
Κύριοι δικαστες,

1. Αφορμή για την παρούσα υπόθεση έδωσε η διαφορά που εκκρεμεί μεταξύ μιας γερμανικής εταιρίας (στο εξής: Krohn) και των γερμανικών τελωνειακών αρχών σχετικά με τη δασμολογική κατάταξη ορισμένων εμπορευμάτων που εισήγαγε η Krohn από τις Ηνωμένες Πολιτείες το 1986. Στη διασάφηση η Krohn είχε δηλώσει ότι επρόκειτο για υποπροϊόντα της απολήψεως αραβοσιτελαίου της διακρίσεως 23.04 Β του Κοινού Δασμολογίου. Για τα προϊόντα της διακρίσεως αυτής δεν προβλέπεται η καταβολή δασμών.

Από τις δειγματοληπτικές αναλύσεις στις οποίες προέβησαν οι τελωνειακές αρχές αποδείχθηκε ότι τα εμπορεύματα δεν ήσαν «καθαρά υποπροϊόντα της απολήψεως αραβοσιτελαίου», αλλά περιείχαν θραύσματα ρόκας αραβοσίτου, σόγιας και σιταριού, καθώς και άλλα θραύσματα, οπότε το τελωνείο κατέταξε τα εμπορεύματα στη δασμολογική κλάση 23.07, αφού τα χαρακτήρισε ως κτηνοτροφικά παρασκευάσματα. Για την κλάση αυτή προβλεπόταν η επιβολή εισαγωγικών δασμών από 6 έως 15 %.

2. Η κλάση 23.04, όπως ίσχυε το 1986, κάλυπτε τα εξής: «πίτες, ελαιοπυρήνες και άλλα υπολείμματα της εξαγωγής των φυτικών λαδιών, με εξαίρεση τα κατακάθια ή τις μούργες». Η διάκριση 23.04 Α κάλυπτε «τους ελαιοπυρήνες και τα άλλα υπολείμματα της εξαγωγής του ελαιολάδου» και η διάκριση 23.04 Β τις «άλλες» πίτες και τα άλλα υπολείμματα της εξαγωγής φυτικών λαδιών. Η κλάση 23.07 κάλυπτε τα εξής: «παρασκευάσματα κτηνοτροφικά με προσθήκη μελάσσας ή ζαχάρων· άλλα παρασκευάσματα του είδους εκείνων που χρησιμοποιούνται για τη διατροφή των ζώων» [1].

Ο κανονισμός (ΕΟΚ) 482/74 της Επιτροπής, της 27ης Φεβρουαρίου 1974 [2], περιέχει τις διατάξεις σχετικά με τη δασμολογική κατάταξη στη διάκριση 23.04 Β των υπολειμμάτων της απολήψεως ελαίου από σπέρματα αραβοσίτου. Το άρθρο 1, τελευταίο εδάφιο, ορίζει τα εξής:

«Εξάλλου, αυτά τα υπολείμματα δεν δύνανται να περιέχουν συστατικά που δεν προέρχονται από τον κόκκο του αραβοσίτου.»

3. Το Finanzgericht Hamburg υπέβαλε στο Δικαστήριο τα εξής ερωτήματα:

«1) Έχει το άρθρο 1, τελευταίο εδάφιο, του κανονισμού (ΕΟΚ) 482/74 της Επιτροπής, της 27ης Φεβρουαρίου 1974, την έννοια ότι το εμπόρευμα κατατάσσεται στη δασμολογική διάκριση 23.04 Β ακόμη και όταν περιέχει, πέραν των

* Γλώσσα του πρωτοτύπου: η δανική.

1 — Βλ. κανονισμό (ΕΟΚ) 3331/85 του Συμβουλίου, της 5ης Δεκεμβρίου 1985, για την τροποποίηση του κανονισμού (ΕΟΚ) 950/68 περί του Κοινού Δασμολογίου (ΕΕ 331, σ. 1).

2 — ΕΕ ειδ. έκδ. 02/001, σ. 245.

υπολειμμάτων από τον κόκκο του αραβοσίτου που αναφέρονται στη διάταξη αυτή, και άλλα συστατικά, όπως τμήματα ρόκας (κούκλας) αραβοσίτου ή άλλα είδη σιτηρών ή μέρη σιτηρών;

2) Σε περίπτωση καταφατικής απαντήσεως στο πρώτο ερώτημα: Ποιο είναι το ανώτατο επιτρεπόμενο ποσοστό ξένων συστατικών και ποια είναι τα επιτρεπόμενα ξένα συστατικά αυτά;»

Το πρώτο ερώτημα

4. Το αραβοσιτέλαιο εξάγεται από τα σπέρματα αραβοσίτου είτε με πίεση είτε με τη χρησιμοποίηση διαλυτικών ουσιών. Το σπέρμα αραβοσίτου αποτελεί τμήμα του κόκκου αραβοσίτου, οπότε ως πρώτη ύλη χρησιμοποιούνται συχνά προϊόντα που αποτελούνται από σπέρματα αραβοσίτου και από θραύσματα του ενδοσπερμίου και του περικαρπίου του κόκκου του αραβοσίτου [3].

5. Από τη διάταξη περί παραπομπής προκύπτει ότι το Finanzgericht Hamburg θέτει καταρχάς, με το πρώτο ερώτημα, το ζήτημα αν ο όρος «κόκκος αραβοσίτου», όπως χρησιμοποιείται στο άρθρο 1, τελευταίο εδάφιο, του κανονισμού 482/74, καλύπτει όλο εν γένει το φυτό του αραβοσίτου ή μόνο τον κατά κυριολεξία κόκκο αραβοσίτου. Από το γράμμα της διατάξεως αυτής σε όλες τις κοινοτικές γλώσσες προκύπτει ότι στα «υπολείμματα της απολήψεως ελαίου σπερμάτων αραβοσίτου» επιτρέπεται να περιέχονται συστατικά στοιχεία προερχόμενα μόνο από τον κόκκο αραβοσίτου και όχι από άλλα τμήματα του φυτού του αραβοσίτου [4]. Αυτή η ερμηνεία άλλωστε είναι σύμφωνη με την κοινή λογική, αφού μόνο το σπέρμα αραβοσίτου που περιέχεται στον κόκκο αραβοσίτου αποτελεί την πρώτη ύλη για την απόληψη του ελαίου.

6. Εντούτοις, νομίζω ότι είναι εξίσου σαφές ότι το τελευταίο εδάφιο του άρθρου 1 του κανονισμού 482/74, κατά το οποίο τα υπολείμματα «δεν δύνανται να περιέχουν συστατικά που δεν προέρχονται από τον κόκκο του αραβοσίτου», δεν θέτει — παρά τη διατύπωσή του — καμία προϋπόθεση απόλυτης καθαρότητας όσον αφορά τα επίμαχα προϊόντα.

Αυτή είναι επίσης η άποψη του παραπέμποντος δικαστηρίου· με την ίδια επίσης λογική, η Krohn και η Επιτροπή υποστηρίζουν, προβάλλοντας πειστικά επιχειρήματα, ότι η παρουσία ξένων σωμάτων — εντός ορισμένων ορίων — δεν καθιστά αδύνατη τη δασμολογική κατάταξη ενός προϊόντος στη διάκριση 23.04 Β.

Η άποψη αυτή βασίζεται ειδικότερα σε στοιχεία που αποδεικνύουν ότι είναι πρακτικώς αδύνατον να παραχθούν, ως υποπροϊόντα της απολήψεως ελαίου από σπέρματα αραβοσίτου, υπολείμματα πλήρους καθαρότητας. Η Επιτροπή εξέθεσε ότι οι μέθοδοι που χρησιμοποιούνται για τη μεταποίηση του αραβοσίτου δεν καθιστούν δυνατή την αποφυγή της παρουσίας, εντός ορισμένων ορίων, ξένων σωμάτων προερχομένων από άλλα μέρη του φυτού του αραβοσίτου και ότι η παρασκευή συσσωματω-

3 — Βλ. τέταρτη αιτιολογική σκέψη του κανονισμού 482/74.

4 — Ιδιαίτερα σαφές είναι το αγγλικό κείμενο, το οποίο χρησιμοποιεί την έκφραση «maize grains». Κατά συνέπεια, δεν επιτρέπεται να θεωρηθεί, όπως υποστήριξε η Krohn στην κύρια δίκη, ότι ο όρος «Maiskorn», που χρησιμοποιείται στο γερμανικό κείμενο, έχει την ίδια έννοια με τον αγγλικό όρο «corn», ο οποίος καλύπτει όλο εν γένει το φυτό του αραβοσίτου.

μένων σφαιριδίων («pellets»), η μεταφόρτωση, η μεταφορά και η εναποθήκευση των υπολειμμάτων έχουν πάντοτε στην πράξη ως αποτέλεσμα την εμφάνιση ξένων σωμάτων προερχομένων από άλλα είδη σιτηρών ή από σόγια. Τα στοιχεία αυτά επιβεβαιώνονται από τα στοιχεία που συνέλεξε το παραπέμπον δικαστήριο κατά τη διεξαγωγή της αποδεικτικής διαδικασίας ενώπιόν του καθώς και από τα στοιχεία που παρέσχε η Krohn.

Δεν επιτρέπεται να ερμηνευθεί ο κανονισμός 482/74 κατά τρόπο που να αποκλείεται στην πράξη η εφαρμογή της δασμολογικής κλάσεως, στον προσδιορισμό του πεδίου εφαρμογής της οποίας αποβλέπει ο κανονισμός.

7. Υπέρ της ερμηνείας αυτής συνηγορούν επίσης οι αιτιολογικές σκέψεις του κανονισμού 482/74. Η τρίτη αιτιολογική σκέψη έχει ως εξής:

«(...) ο όρος υπολείμματα δεν δύναται να καλύψει ούτε τα προϊόντα από τα οποία είναι ακόμη δυνατό να γίνει απόληψη ελαίου με τρόπο οικονομικά αποδοτικό ούτε προϊόντα περιέχοντα συστατικά (πλην αμελητέων ποσοτήτων) που δεν έχουν υποστεί κατεργασία απολήψεως του ελαίου και έχουν προστεθεί στα πραγματικά υπολείμματα».

Δεδομένου ότι η προσθήκη συστατικών σε αμελητέες ποσότητες δεν επηρεάζει καθόλου τη δασμολογική κατάταξη στη διάκριση 23.04 Β, πρέπει, κατά μείζονα λόγο, να επιτρέπεται η παρουσία (δηλαδή η μη ηθελημένη προσθήκη) ξένων σωμάτων σε αμελητέες ποσότητες.

8. Τέλος, από τη νομολογία του Δικαστηρίου μπορεί να συναχθεί ότι ο σκοπός της εκδόσεως του κανονισμού αυτού δεν ήταν η επιβολή υποχρεώσεως απόλυτης καθαρότητας του προϊόντος.

Με την απόφαση της 30ης Νοεμβρίου 1972 στην υπόθεση 18/72, Granaria, το Δικαστήριο δέχθηκε ότι η διάκριση 23.04 Β καλύπτει μόνο το αποτέλεσμα μιας διαδικασίας εξαγωγής ελαίων [5]. Η απόφαση αυτή μας εμβάλλει στον πειρασμό να τη λάβουμε υπόψη κατά την ερμηνεία του κανονισμού 482/74, αφού δημοσιεύθηκε πριν από την έκδοση του κανονισμού αυτού. Ο νομοθέτης, επιβάλλοντας την επίμαχη προϋπόθεση για τη δασμολογική κατάταξη στη διάκριση 23.04 Β, φαίνεται ότι απλώς ήθελε να κάνει διάκριση μεταξύ των υπολειμμάτων που λαμβάνονται από τη μεταποίηση κόκκων αραβοσίτου αφενός και των προϊόντων αφετέρου που περιέχουν, πέραν των κατά κυριολεξία υπολειμμάτων, συστατικά που δεν έχουν υποστεί κατεργασία εξαγωγής ελαίου [6]. Αντιστρόφως, η τελολογική αυτή ερμηνεία δεν αποκλείει ακριβώς τη δασμολογική κατάταξη προϊόντων που περιέχουν ορισμένες αναπόφευκτες ξένες ουσίες ως προϊόντων που αποτελούν πράγματι το αποτέλεσμα διαδικασίας απολήψεως ελαίου [7].

Από τη νομολογία του Δικαστηρίου προκύπτει επίσης ότι δεν αρκεί, όσον αφορά τη δασμολογική κατάταξη στη διάκριση 23.04 Β, να έχει διαπιστωθεί ότι το προϊόν

5 — Συλλογή 1972-1973, σ. 271· βλ. ειδικότερα σκέψεις 11 και 12.

6 — Βλ. συναφώς την τρίτη και την έκτη αιτιολογική σκέψη του κανονισμού 482/74.

7 — Είναι αξιοσημείωτο ότι το Δικαστήριο, με αποφάσεις που εξέδωσε επίσης μετά την έκδοση του κανονισμού 482/74, τόνισε ότι από τη διατύπωση της διακρίσεως 23.04 Β προκύπτει ότι στη διάκριση αυτή εμπίπτουν μόνο τα προϊόντα «που προκύπτουν απευθείας από την πράξη απολήψεως του ελαίου και όχι (...) τα προϊόντα που περιλαμβάνονταν ήδη στο προϊόν βάσεως και τα οποία δεν υπόκεινται σε μεταποίηση κατά τη διάρκεια της διαδικασίας απολήψεως του ελαίου». Βλ. την απόφαση του Δικαστηρίου της 22ας Σεπτεμβρίου 1988 στην υπόθεση 268/87, Cargill (Συλλογή 1988, σ. 5151, σκέψη 11). Βλ. επίσης την απόφαση του Δικαστηρίου της 11ης Μαρτίου 1982 στην υπόθεση 129/81, Fancon (Συλλογή 1982, σ. 967, σκέψη 14).

έχει μεν αναμιχθεί με ξένα σώματα, τούτο όμως συνέβη χωρίς να υπάρχει σχετική πρόθεση. Από την απόφαση του Δικαστηρίου της 23ης Μαρτίου 1972 στην υπόθεση 36/71, Henck [8], προκύπτει ότι κατατάσσεται στη δασμολογική κλάση 23.07 και όχι στην κλάση 23.04 το προϊόν το οποίο αποτελεί μίγμα διαφόρων συστατικών, ανεξαρτήτως του αν υπήρχε πρόθεση αναμίξεως ή όχι. Εφόσον επομένως η αναλογία του «μη ηθελημένου» ξένου σώματος είναι τέτοια, ώστε το προϊόν, βάσει αντικειμενικής εκτιμήσεως της συστάσεώς του, πρέπει να χαρακτηρισθεί αντικειμενικά ως μίγμα, το προϊόν αυτό εμπίπτει στην κλάση 23.07.

Το δεύτερο ερώτημα

9. Με το δεύτερο ερώτημα το αιτούν δικαστήριο ζητεί από το Δικαστήριο, πρώτον, να προσδιορίσει το ανώτατο επιτρεπόμενο ποσοστό συστατικών μη προερχομένων από τον κόκκο αραβοσίτου και, δεύτερον, να καθορίσει τα επιτρεπόμενα είδη συστατικών.

Το κύριο πρόβλημα που τίθεται σχετικά με την απάντηση στο ερώτημα αυτό είναι αν το Δικαστήριο μπορεί και πρέπει να καθορίσει συγκεκριμένο ποσοστό για τα επιτρεπόμενα ξένα σώματα στα επίμαχα εν προκειμένω υπολείμματα.

Η αρχή της ασφάλειας δικαίου και η ομοιόμορφη εφαρμογή του Κοινού Δασμολογίου εντός ολόκληρης της Κοινότητας συνηγορούν βέβαια υπέρ του καθορισμού συγκεκριμένου ποσοστού. Η Krohn και η Επιτροπή υποστηρίζουν ότι ο καθορισμός συγκεκριμένου ποσοστού είναι κατ' αρχήν ευκταίος.

Εντούτοις, είναι αμφίβολο κατά πόσο το ποσοστό αυτό πρέπει να καθοριστεί νομολογιακά. Καθόσον γνωρίζω, το Δικαστήριο δεν καθόρισε, κατά το παρελθόν, κανένα ποσοστό σε παρόμοιες με τη σημερινή υποθέσεις. Με την προαναφερθείσα απόφαση της 23ης Μαρτίου 1972, Henck, η οποία αφορούσε, μεταξύ άλλων, τη δασμολογική κατάταξη προϊόντων στην κλάση 23.07, το Δικαστήριο δέχθηκε ότι, «όσον αφορά τα ποσοστά, στο εθνικό δικαστήριο εναπόκειται να εφαρμόσει το δίκαιο σε κάθε συγκεκριμένη περίπτωση» [9].

10. Η Krohn ισχυρίστηκε ότι η αμελητέα — και συνεπώς επιτρεπόμενη — ποσότητα [10] των ξένων σωμάτων πρέπει να καθοριστεί σε 5 % και ότι επιτρέπονται τα φυσικά και αβλαβή ξένα σώματα, όπως τα θραύσματα ρόκας αραβοσίτου, τμήματα από το στάχυ του αραβοσίτου, αλλά και σπόροι άλλων καλλιεργουμένων ειδών, π.χ. οι σπόροι σιτηρών και οι άλλοι ελαιούχοι σπόροι, καθώς και οι σπόροι των παρασίτων φυτών. Προς στήριξη της απόψεώς της αυτής, η Krohn αναφέρθηκε στις εμπορικές συνήθειες, στα τεχνικά και οικονομικά δεδομένα και στις άλλες κοινοτικές διατάξεις.

Όσον αφορά τις άλλες αυτές κοινοτικές διατάξεις, η Krohn επικαλέστηκε την οδηγία 77/101/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 23ης Νοεμβρίου 1976, περί της εμπορίας των απλών ζωοτροφών [11]. Κατά το άρθρο 4 της οδηγίας, κατά την εμπορία των απλών ζωοτροφών εφαρμόζονται οι γενικές διατάξεις

8 — Συλλογή (μόνο σε ξενόγλωσσες εκδόσεις) 1972, σ. 187.

9 — Σκέψη 12.

10 — Προς στήριξη της απόψεώς της ότι πρέπει να καθοριστούν οι ποσότητες που μπορούν να χαρακτηρισθούν ως αμελητέες, η Krohn επικαλείται τις αιτιολογικές σκέψεις του κανονισμού 482/74 (βλ. ειδικότερα την τρίτη αιτιολογική σκέψη).

11 — ΕΕ ειδ. έκδ. 03/017, σ. 81.

του παραρτήματος Α. Το σημείο 2.3 του παραρτήματος Α ορίζει τα εξής:

«Εφόσον δεν έχουν καθοριστεί για ορισμένες απλές ζωοτροφές άλλα ποσοστά, η βοτανική καθαρότητα των προϊόντων και υποπροϊόντων που απαριθμούνται στο τμήμα Β, σημεία 1 και 2, δεν πρέπει να είναι μικρότερη του 95 %.»

Το τμήμα Β, σημεία 1 και 2, του παραρτήματος της οδηγίας καλύπτει, μεταξύ άλλων, τους πλακούντες (τις πίτες) από την πίεση ή εκχύλιση σπερμάτων αραβοσίτου, που ορίζονται ως υποπροϊόντα της ελαιουργίας προερχόμενα από πίεση ή εκχύλιση σπερμάτων αραβοσίτου στα οποία παραμένουν ακόμη μέρος του αλευρώδους ενδοσπερμίου και των περιβλημάτων [12].

11. Η Επιτροπή ισχυρίστηκε ότι η κατάταξη των προϊόντων στη δασμολογική διάκριση 23.04 Β είναι δυνατή, μόνο εφόσον τα ξένα σώματα αποτελούνται από «πολύ μικρές ποσότητες συστατικών προερχομένων από ρόκες αραβοσίτου ή άλλα είδη σιτηρών» και εφόσον αποδεικνύεται ότι «η παρουσία τους κατά την παραγωγή των υπολειμμάτων ή υπό τις συνήθεις συνθήκες εναποθηκεύσεως και μεταφοράς τους είναι τεχνικώς αδύνατον να αποφευχθεί ή θα μπορούσε να αποφευχθεί μόνο έναντι δυσανάλογου κόστους». Κατά την προφορική διαδικασία η Επιτροπή τόνισε ότι, βάσει των διαθέσιμων εκθέσεων εμπειρογνωμόνων, είναι αδύνατος ο καθορισμός ενιαίου για ολόκληρη την Κοινότητα ποσοστού επιτρεπομένων ξένων σωμάτων. Όσον αφορά τα ξένα σώματα που συνίστανται σε συστατικά σιτηρών, πλην αραβοσίτου και σόγιας, η Επιτροπή διευκρίνισε, με τις έγγραφες παρατηρήσεις της, ότι θα μπορούσε να προβλεφθεί γενικά ότι πρέπει να είναι αδύνατος ο ποσοτικός προσδιορισμός των στοιχείων αυτών.

12. Αντιμετωπίζω ευθύς εξαρχής τον πειρασμό να προτείνω στο Δικαστήριο να θεωρήσει ότι έχει αποφασιστική σημασία η οδηγία 77/101 [13]. Ο βαθμός καθαρότητας τον οποίο προβλέπει η οδηγία πρέπει να εκτιμάται σε συνάρτηση με τις γενικές προϋποθέσεις που θέτει σχετικά με τις απλές ζωοτροφές το άρθρο 3 της οδηγίας, κατά το οποίο οι ζωοτροφές αυτές πρέπει να είναι «υγιείς, ανόθευτες και σύμφωνες με τα συναλλακτικά ήθη», ενώ δεν επιτρέπεται «να ενέχουν κίνδυνο για την υγεία των ζώων ούτε για την υγεία του ανθρώπου και (...) να προσφέρονται ή να τίθενται στο εμπόριο κατά τρόπο που να μπορεί να δημιουργεί πλάνη».

Δεδομένου ότι τα υπολείμματα από την απόληψη ελαίου από τα σπέρματα αραβοσίτου θεωρούνται, εφόσον το ποσοστό ξένων σωμάτων που περιέχουν δεν υπερβαίνει το 5 %, ότι ανταποκρίνονται στα συναλλακτική ήθη και επιτρέπεται η εμπορία τους ως υπολειμμάτων εντός της Κοινότητας, χωρίς τον κίνδυνο δημιουργίας πλάνης, φαίνεται εκ πρώτης όψεως εύλογο να μπορούν τα προϊόντα αυτά επίσης να κατατάσσονται στη δασμολογική κλάση που προβλέπεται για τα «υπολείμματα της απολήψεως του ελαίου σπερμάτων αραβοσίτου». Είναι ευνόητο ότι ο ρητός καθορισμός εκ μέρους της Επιτροπής, με δασμολογικό κανονισμό, άλλου βαθμού καθαρότητας για τα υπολείμ-

12 — Από τις επεξηγηματικές σημειώσεις της ονοματολογίας του Συμβουλίου Τελωνειακής Συνεργασίας προκύπτει ότι τα υπολείμματα που εμπίπτουν στη διάκριση 23.04 μπορούν «να εμφανίζονται ως πεπλατυσμένοι άρτοι (γαλέτες), σφαιρίδια ή χονδροειδές άλευρο (άλευρο πλακούντων), όπως και με τη μορφή κυλίνδρων, σφαιριδίων κ.λπ. (pellets), συσσωματωμένων κατόπιν απλής πιέσεως ή προσθήκης συγκολλητικής ουσίας (μελάσσας, αμυλούχων ουσιών κ.λπ.)· στην τελευταία αυτή περίπτωση, το ποσοστό συγκολλητικής ουσίας δεν υπερβαίνει κατά κανόνα το 3 % κατά βάρος».

13 — Η οδηγία αυτή δεν είχε εκδοθεί κατά τον χρόνο εκδόσεως από το Δικαστήριο της αποφάσεως Henck (όπ.π., σημείο 9).

ματα αυτά θα αναιρούσε το παραπάνω συμπέρασμα.

Κατά την προφορική διαδικασία η Επιτροπή ισχυρίστηκε ότι, αφού τίθεται ζήτημα ερμηνείας του Κοινού Δασμολογίου, η οδηγία 77/101 δεν έχει καμία σημασία, ενόψει του διαφορετικού σκοπού που επιδιώκει — κατά την Επιτροπή — η οδηγία αυτή. Συναφώς η Επιτροπή παρατήρησε ότι σκοπός της οδηγίας είναι η οροθέτηση των απλών ζωοτροφών έναντι των σύνθετων. Δεδομένου όμως ότι — όπως αναφέρθηκε ανωτέρω — σκοπός του κανονισμού 482/74 είναι η οροθέτηση των υπολειμμάτων, που κατατάσσονται στη δασμολογική διάκριση 23.04 Β, έναντι των μιγμάτων ζωοτροφών, τα οποία κατατάσσονται στη δασμολογική κλάση 23.07, δεν βλέπω να υπάρχει καμία ουσιαστική διαφορά. Επιπλέον, η Επιτροπή ισχυρίστηκε ότι, αν ο νομοθέτης ήθελε να ισχύσει συγκεκριμένο ποσοστό, θα ήταν φυσικό να το προβλέψει ρητά στον κανονισμό 482/74· το γεγονός ότι δεν το έπραξε αποτελεί ένδειξη ότι επιδίωκε την εφαρμογή άλλων κριτηρίων. Δεδομένου όμως ότι η οδηγία 77/101 εκδόθηκε μετά τον κανονισμό 482/74, δεν νομίζω ότι το στοιχείο αυτό έχει αποφασιστική σημασία.

13. Το γεγονός εντούτοις ότι προτείνω στο Δικαστήριο να μην καθορίσει κανένα συγκεκριμένο ποσοστό και να στηριχθεί αντίθετα στο κριτήριο που προτείνει η Επιτροπή, κατά το οποίο επιτρέπονται μόνο τα ξένα σώματα που είναι από τεχνική και οικονομική άποψη αναπόφευκτα υπό συνήθεις συνθήκες [14], οφείλεται στο ότι πιστεύω ότι οι κανόνες αυτοί πρέπει να καθορισθούν με πράξεις του Συμβουλίου ή της Επιτροπής. Πρόκειται για κανόνες των οποίων η έκδοση προϋποθέτει τεχνικούς ελέγχους και αποδεδειγμένα επιστημονικά στοιχεία και οι οποίοι θα πρέπει να προσαρμόζονται στην εξέλιξη των μεθόδων παραγωγής. Μολονότι θα ήταν ευκταίο, για λόγους ασφαλείας δικαίου, να καθοριστούν τέτοιοι κανόνες, δεν θα ήταν σώφρον να καθορισθούν οι κανόνες αυτοί από το Δικαστήριο.

14. Το προτεινόμενο κριτήριο προϋποθέτει ότι τα εθνικά δικαστήρια θα διατάσσουν πραγματογνωμοσύνη, προκειμένου να καθορίζεται σε κάθε συγκεκριμένη περίπτωση ποια είναι, υπό συνήθεις συνθήκες, τα ξένα σώματα που είναι τεχνικώς ή οικονομικώς αναπόφευκτα.

Από τη δικογραφία προκύπτει ότι το Finanzgericht Hamburg έχει ήδη διατάξει τη διεξαγωγή πραγματογνωμοσύνης στην παρούσα υπόθεση. Η Krohn προσκόμισε την έκθεση πραγματογνωμοσύνης που συνέταξε στις 27 Δεκεμβρίου 1990, κατ' εντολή του Finanzgericht Hamburg, ο Ferdinand Kemme, διευθυντής της ενώσεως σιτεμπόρων του χρηματι-

14 — Στο σημείο αυτό θα ήθενα να υπενθυμίσω ότι κατά την προφορική διαδικασία η Krohn ισχυρίστηκε, επικουρικά, ότι το Δικαστήριο πρέπει να καθιερώσει το εξής κριτήριο:
«Η αναλογία των ξένων συστατικών δεν μπορεί να υπερβαίνει αυτό που είναι τεχνικώς αναπόφευκτο υπό συνήθεις συνθήκες καλλιέργειας, εξαγωγής του ελαίου, μεταφοράς και αποθηκεύσεως ή που θα μπορούσε να αποφευχθεί μόνο έναντι δυσανάλογου κόστους.»
Η Επιτροπή φρονεί ότι το κριτήριο που προτείνει επικουρικά η Krohn παραπέμπει σαφώς στις εμπορικές συνήθειες. Νομίζω όμως ότι η Krohn παραπέμπει στις εμπορικές συνήθειες μόνο όσον αφορά το είδος των συστατικών και όχι την ποσότητά τους. Εξάλλου, τόσο η Επιτροπή όσο και η Krohn συμφωνούν ότι το «τεχνικώς αναπόφευκτο» πρέπει να εκτιμάται βάσει των συνήθων συνθηκών παρασκευής, μεταφοράς και αποθηκεύσεως.

στηρίου του Αμβούργου [15]. Από την έκθεση αυτή μπορεί να συναχθεί ότι ένα ποσοστό ξένων σωμάτων μέχρι 5 % δύσκολα θα μπορούσε να θεωρηθεί παράλογο. Πρέπει επίσης να σημειωθεί ότι η Krohn ισχυρίστηκε — και μέχρις ορισμένου βαθμού απέδειξε — ότι τα γερμανικά τελωνεία και τα γερμανικά δικαστήρια θεωρούσαν κατά το παρελθόν ως επιτρεπόμενο όριο ξένων σωμάτων το 5 %.

Η Επιτροπή υποστήριξε ότι θα έπρεπε ίσως να καθοριστεί για τα ξένα σώματα όριο σημαντικά χαμηλότερο από 5 %, αλλά δεν στήριξε τον ισχυρισμό της αυτό σε κανένα στοιχείο.

15. Το συμπέρασμά μου συνεπώς είναι ότι το Δικαστήριο πρέπει απλώς να καθορίσει ένα κριτήριο κατά το οποίο να επιτρέπονται μόνο τα ξένα σώματα που είναι, υπό συνήθεις συνθήκες, τεχνικώς αναπόφευκτα ή θα μπορούσαν να αποφευχθούν μόνο έναντι δυσανάλογου κόστους και ότι πρέπει να αφεθεί στο εθνικό δικαστήριο η μέριμνα του καθορισμού των αναγκαίων ποσοστών βάσει του κριτηρίου αυτού. Ο καθορισμός αυτός θα πρέπει ενδεχομένως να γίνει βάσει νέας εκθέσεως πραγματογνωμοσύνης [16]. Εξάλλου, νομίζω ότι στην προκειμένη περίπτωση δεν προσκομίστηκε κανένα αποφασιστικό στοιχείο κατά του συγκεκριμένου καθορισμού του εν λόγω ποσοστού σε 5 %.

16. Όσον αφορά δε το ζήτημα των συστατικών που πρέπει να γίνονται ανεκτά ως ξένα σώματα, φαίνεται ότι υπάρχει κάποια διαφωνία μεταξύ της Krohn και της Επιτροπής, αφού η Krohn υποστηρίζει, αντίθετα από την Επιτροπή, ότι ως επιτρεπόμενα ξένα σώματα πρέπει να θεωρούνται και «άλλοι ελαιούχοι σπόροι καθώς και οι σπόροι παρασίτων». Επ' αυτού πρέπει να υπομνηστεί επίσης ότι η Επιτροπή υπέδειξε ότι πρέπει να ισχύουν διαφορετικά όρια για τα διάφορα είδη ξένων σωμάτων, ανάλογα με το αν πρόκειται για ξένα σώματα προερχόμενα από το φυτό του αραβοσίτου πλην του κόκκου ή για ξένα σώματα προερχόμενα από άλλα στοιχεία, π.χ. από άλλα σιτηρά ή από σόγια. Νομίζω ότι η απάντηση στα δύο αυτά ζητήματα μπορεί και πρέπει να δοθεί βάσει του ανωτέρω προταθέντος κριτηρίου. Κατά συνέπεια, στο εθνικό δικαστήριο εναπόκειται να αποφασίζει, βάσει των απαιτου-

15 — Τα πορίσματα της εκθέσεως του Ferdinand Kemme είναι, μεταξύ άλλων, τα εξής:
«Ο πλακούντας (η πίτα) σπερμάτων αραβοσίτου παρασκευάζεται με κόκκους αραβοσίτου (...) Ο αραβόσιτος είναι βαρύ προϊόν, το οποίο δεν απαντά υπό απολύτως καθαρή μορφή. Στο διεθνές και εγχώριο εμπόριο σιτηρών είναι συνεπώς ανεκτή η παρουσία ξένων σωμάτων, εντός ορίων που υπερβαίνουν συνήθως το 5 % (...)
Κατά την παρασκευή της πίτας από σπέρματα αραβοσίτου εμφανίζονται και άλλα ξένα σώματα, καθώς και κατά τη σύνθλιψη, την εναποθήκευση, τη μεταφορά και τη μεταποίηση σε συσσωματωμένα σφαιρίδια (...)
Από βοτανολογική άποψη δεν υπάρχουν καθαρά υπολείμματα. Όταν η αναλογία των ξένων σωμάτων είναι χαμηλότερη από 1 %, δεν λαμβάνονται καθόλου υπόψη στο διεθνές εμπόριο. Τον κανόνα δε στο διεθνές εμπόριο ζωοτροφών αποτελούν τα ξένα σώματα που υπερβαίνουν το 1 % (...)
(...) Νομίζω ότι το 1986 ήταν πολύ συνηθισμένη η παρουσία ξένων σωμάτων φυτικής προελεύσεως στις πίτες από σπέρματα αραβοσίτου, σε αναλογίες μη υπερβαίνουσες το 8 % περίπου.
Το γερμανικό δίκαιο περί ζωοτροφών και το αντίστοιχο κοινοτικό δίκαιο, τα οποία προβλέπουν ανώτατο όριο 95 % για τη βοτανική καθαρότητα των προϊόντων (...), έχουν επηρεάσει προφανώς τις συνήθειες του διεθνούς εμπορίου (...)
Κατά τη γνώμη μου, το κρίσιμο όριο είναι συνεπώς το 10 % (...), καθόσον σε περίπτωση υπερβάσεως του ορίου αυτού το εμπόρευμα δεν θεωρείται πλέον ότι ανταποκρίνεται στις συναλλακτικές συνήθειες.»

16 — Κατά συνέπεια, θα πρέπει να διεξαχθεί πραγματογνωμοσύνη με αφετηρία τα κριτήρια που θα θέσει το Δικαστήριο. Στην έκθεση άλλωστε που συνέταξε ο Ferdinand Kemme τίθεται το ζήτημα «κατά πόσον τα ξένα προς τα προϊόντα σώματα (...) θεωρούνταν ότι ανταποκρίνονταν προς τις συναλλακτικές συνήθειες που επικρατούσαν το 1986 στο διεθνές εμπόριο σιτηρών και ζωοτροφών (...)». Το ζήτημα αυτό διαφέρει από το ζήτημα του τι δεν μπορεί τεχνικώς να αποφευχθεί υπό συνήθεις συνθήκες. Η έκθεση πάντως αυτή περιέχει ουσιώδη πληροφοριακά στοιχεία σχετικά με το τι χαρακτηρίζεται ως συνήθεις συνθήκες παρασκευής, μεταφοράς και αποθηκεύσεως.

μένων εκθέσεων πραγματογνωμοσύνης, ποια είδη ξένων σωμάτων είναι, υπό συνήθεις συνθήκες, τεχνικώς και οικονομικώς αναπόφευκτα και κατά πόσον είναι δυνατόν και εύλογο στην πράξη να καθορίζονται διαφορετικά όρια ανοχής.

Συμπέρασμα

17. Κατά συνέπεια, προτείνω στο Δικαστήριο να απαντήσει ως εξής στα υποβληθέντα ερωτήματα:

«Το άρθρο 1, τελευταίο εδάφιο, του κανονισμού (ΕΟΚ) 482/74 της Επιτροπής, της 27ης Φεβρουαρίου 1974, έχει την έννοια ότι επιτρέπει τη δασμολογική κατάταξη στη διάκριση 23.04 Β, η οποία περιλαμβάνεται στο παράρτημα του κανονισμού (ΕΟΚ) 3331/85 του Συμβουλίου, της 5ης Δεκεμβρίου 1985, ενός προϊόντος που περιέχει, πέραν των συστατικών στοιχείων που προέρχονται από τον κόκκο του αραβοσίτου, ορισμένα ξένα σώματα, εφόσον τα ξένα αυτά σώματα πρέπει, υπό τις συνήθεις συνθήκες παρασκευής, αποθηκεύσεως και μεταφοράς, να θεωρηθούν τεχνικώς και οικονομικώς αναπόφευκτα ή εφόσον η παρουσία τους μπορεί να αποφευχθεί μόνο έναντι δυσανάλογου κόστους.»